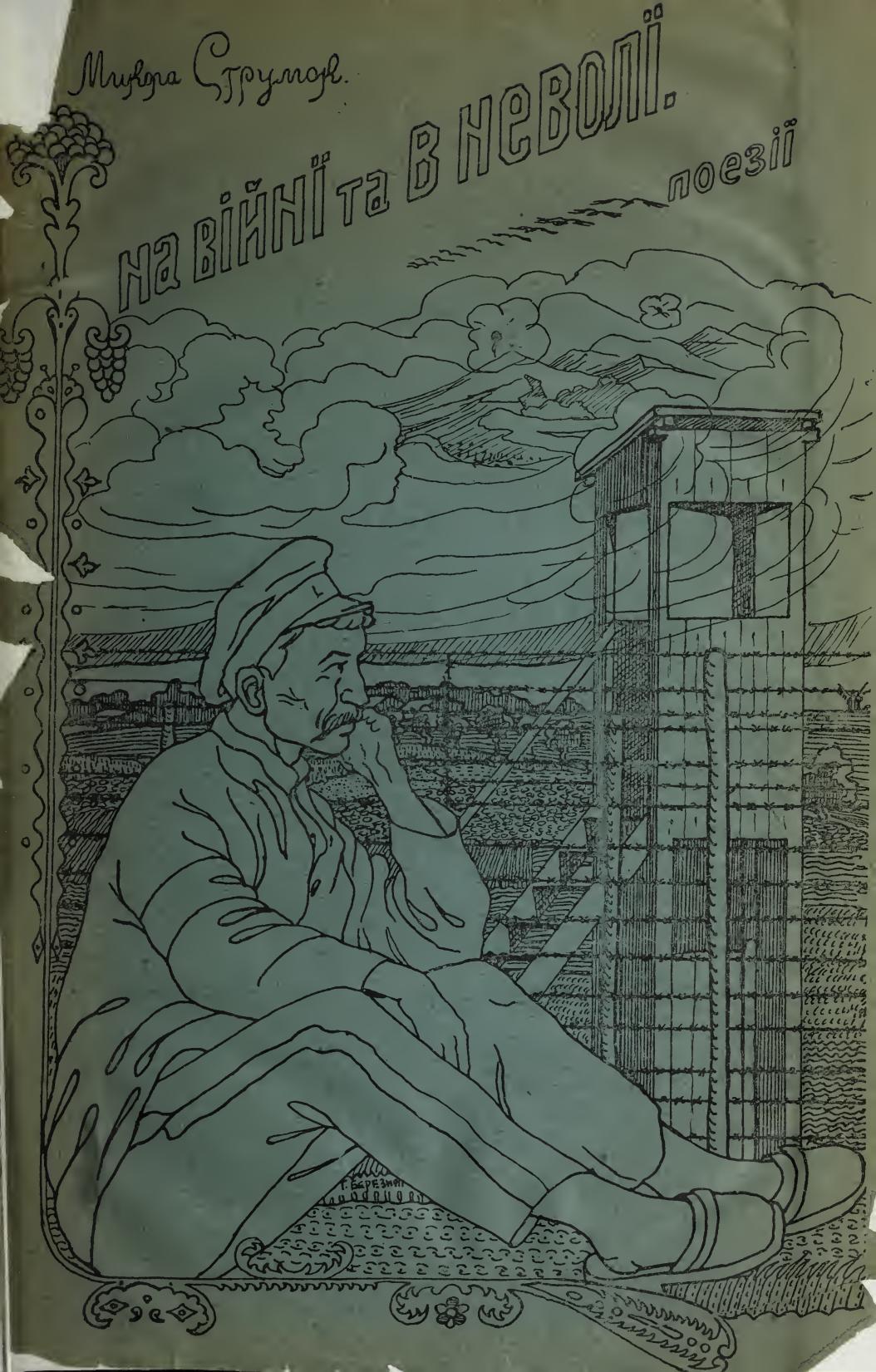

Михаїл Струмін.

на війні та в неволі.

поезії

Бібліотека полонених табору Зальцведель.

Ч. II.

Микола Струмок.

НА ВІЙНІ ТА В НЕВОЛІ.

поезії.

UKRAINIAN BOOK STORE
348-101ST STREET
NEW YORK - U.S.A.

ЗАЛЬЦВЕДЕЛЬ.

Друкарня Союза Визволення України.

1917 р.

891.79

S9273

Om

Мої вірші.

LIBRARY
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

Мої вірші, журбою повиті!
Наболілий мій стогін душі!
Мої кволії квітоньки, діти, —
Породила вас туга в тиші.
Ви росою осіннього ранку
Впали сумом на серці моїм
І туманом знялись на світанку
Перед днем непроглядним, сумним...
Та єдині зо мною ви знали
Дні безжурні, сміялись колись,
І зо мною любили й кохали—
Співом щастя із серця лились...
А тепер у негоду, в неволі
Ви сумуєте вірні мені
І про людськую плачете долю
На жорстокій крівавій війні.
Ви зо мною були на Вкраїні
І співали в волинських лісах...
І мандруєте ось на чужині,
На далеких карпатських горах.
І коли я від туги німію,
Сліз розпуки шукаю в душі
І ховаю останню надію—
Ви співаєте журно в тиші.

Здиньово, Угорські Карпати. Січень 1915. р.

В Карпатах.

Гірська річенька синьо-прозора,
Лісом зеленим мережані гори;
Біля провалля ялиця струнка
Слухає пісню журливу струмка.

Море зелене—простір полонини,
Річенька вєть ся в глибокій долині;
Неба безодня, що краю нема,
Вечера тихого зоря ясна.

Хатка різблена на гірському схилі,
Церкви старої піддаша і шпилі;
Пісні далекої в горах луна,
Пісні дівочої скарга сумна.

Мюлінг. б. червня 1916. р.

П о т і к.

Я родивсь на верхах
Серед гір, і в снігах
Сам пробив собі шлях у долину.

Рив я груди Карпат
І під громи гармат
Я пісні свої ніс на Вкраїну.

Я зимою ще спав,
Коли вихор зривав
Сніг з верхів і кидав в полонину,

А негода ревла,
Всі стежки замела,
Морем снігу вкрила країну.

Та дихнула весна,
Я прокинувсь од сна,
Пригорнув ся до камяних грудей—

І на лоні землі
Пісні перші мої
Я складав, щоб не чули їх люде.

І з верхів у ярки,
І в провалля стрімкі,
З гір я зносив бурхливій води;

Склій горді точив,
Гомонів і шумів,
І не знав я угадував свободи.

Та в проваллі на дні,
В гірській синій воді
Перші згадки я в плесі ховаю...

Все, що снилось мені,
В нетрах гір на весні,
Про це зроду ніхто не узнає

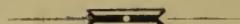
Бо смерека струнка,
Що росла край струмка,
Утопилася в обіймах співучих.

Сірі ж скелі німі
І не зрадять мені—
От чому я веселий—ревучий.

Я родивсь на верхах
Серед гір, і в снігах
Сам пробив собі шлях у долину

Рив я груди Карпат
І під громи гармат
Я пісні свої ніс на Вкраїну.

Мюлінг. Дол. Австр. 29. грудня 1915. року.

Думи вояцькі—думи козацькі.

Другові моєму Т. А. Хуторному, поручику 309. п. Овруцького полка, георгієвському кавалеру, вбитому на горі Маківці.

I

То не сокіл в небі яснім
Пісню волі клекотав...
То не вітер буйний—рясний
З дерев листячко зривав...
То не зоря ранком гасла
Перед йдучим світлом дня...
І не дівчина то красна
Свою доленьку кляла...
Гей! Козак то молоденький
Туту в пісню виливав,
Бо вже й коник вороненський
В бої з ворогом упав...
Бо без краю бути гармати,
Кулі день і ніч летять—
Тіло біле шматувати
І пострелити хотять.
Смерть у вічі зазирає,
З серця міць останню пе,
регоче, і ридає,
І спокою не дає...
Чорний ворон в небі має,
Веть ся, кряче, бе крилом—
Карі очі повиймає,
Тільки ляжеш вічним сном.
Біле тіло сіроманції,
Вовки будуть жвакувати
І козацькі кості вранці
По проваллях розтягать...
Буде дощик в хмарну осінь
Слізьми плакати в горах—
Сльози ці, неначе роси,

Упадуть на тих кістках.
Дощик ті кістки обмисє,
Вітер висушить гірський
І серпанком білим вкриє
Вихор з снігом зимовий...
І ніхто у гори дикі,
В ті провалля не зайде
І не знатимутъ повіки
Тіло спить козацьке де...

II

Та минутъ ся осінь, хмари
Пролетить, як сон, зима
І розвіють ся примари—
І зітхне весна сама...
Од чарівного зітхання
Все прокинеть ся кругом
І страхіття, і страждання
Одлєтять минулим сном.
Оживуть гірські струмочки
Стане тануть білий сніг
І водою у ярочки
Миттю в діл глибокий збіг...

Зорі довгі, ранки ясні,
Небо сине,—мов смарагд,
Гір зелених схил квітчастий
І шумливий водоспад...
Ніч прозора—безліч зорі--
Місяць глянув чарівник,
Усміхнувсь і враз за гори,
Лісом вкриті,—згинув—зник.
А в долині там, де рине
Споміж скель гірська ріка,
Де струмок у річці гине—
Видко кості козака.
Знесли їх бурхливі води...
Пісню їм струмок співав
Про нові, веснянні вроди,

Що когось хтось покохав...
Що дівчина «молодейка»
На «сімнайцятій» весні
Слуха пильно соловейка
І рожеві бачить сни...
Що «сердейко» те дівоче
Хоче жити і любить
І козачі карі очі
Їй ввижають ся що мить...
Дивних ще пісень чимало
Біля білих тих кісток
Про минуле, про бувале
Проспівав гірський струмок...
Та навіки одпочило
Тіло біле козака—
Пилом кісточки покрило
Коло річки, край струмка.

III

I минають літа красні,
Час іде, біжить зима,
Гаснуть в небі зорі ясні—
Козачен'ка все нема...
I не буде, і не встане,
На коня не упаде,
Не пригорне, не погляне,
I з ума вже не зведе...

• • • • •
Сокіл вільний в небі чистім
Пісню волі клекотав,
Вітер буйний рясне листя
З лісу гірського зривав,
Зоря ніжна тихо гасла,
Смутнів вечір в смерку дня
I дівчина гарна, красна,
Свою доленьку кляла.

На Бердо.

(Гора біля с. Тухольки).

Тихо в Карпатах. Зимова пора.
Сонце смієть ся і сяє.
Снігом убралася висока гора—
Горам тим краю немає....
Тихо. Ні вітру, ні згуку не чутъ.
Сонні ялици дрімають.
Дивний серпанок морози їм тчуть,
Скали на глицях їх грають.
Низько схилилось од снігу гілля
В пишнім зимовім одінні—
Шати найтонші їм доля сплела
В ясному сонця промінні.
Кожная гілочка, низочка глиць
Взором роскішним повита
І мерехтить вся алєя ялици
Соняшним світлом залита.
Тихо на горах. Біліють сніги.
Даль кришталева ясніє.
Снігу скрізь повно по всі береги—
Морем воно простиріє.

— Тухолька, грудень 1914. р.

На горі 1058 метрів.

Ось убраў мороз ялицю,
Наче пишну молодицю!
Тонкі взори на гілках—
На сорочці й на лиштвах!
Кожна глиця сріблом сяє—
Як намисто перлом грає,—
Густі віти всі в снігах—
Ледве встоїть на ногах.
І стоїть струнка, чекає
І задумана зітхає,
Поки вітер налетить—
Всю красу зірве умить,
Взори ніжні поломає,
Скалки срібні познимає,
Струсить сніг з усіх гілок
І закрутить у танок.
Пожартує, насміється—
Сам у гори ген поветь ся....
А ялиця заніміє
І від туги помарніє,
Мов красуня молодая—
Білі рученьки ломає
І чекає—не діждеть ся,
Чи недоленська минеть ся.

Тухолька, грудень.

Козача доля.

Дума присвячена другові Т. А. Хуторному, вбитому 18. квітня в Карпатах на горі Маківці.

Порубаний, постреляний козак умирає...
В чистім полі свою долю кляне—проклинає:
Та бодай ти, клята доле, бодай і не снилась,
Коли мені молодому така смерть судилася!
Сам у полі, на роздолі, сам один коняю—
Тільки вітер в степу вільний мене потішає...
Та високо в небі сокіл квилить, проквиляє—
Товариство на вечерю кличе, викликає...
А трава в степу шовкова, і ковиль, і квіти
Обступили козаченька, наче батька діти...
Обступили, засмутнілі,—росу ранню ронять...
Та далеко на Вкраїні по душі не дзвонять...
І не дзвонять, і не знають ні батько, ні мати,
Ні дівчина чорнобрива, що клялась кохати—
Вік кохати і любити і вік сподіватись...
А тепер на віки з щастям треба розпрощатись...
Прилетіла зозуленька, зозуленька сива,
У голівках козакові прилетівши сіла,
Тужно—журно закувала, наче стара мати,
Що голосить—сина просить в похід не рушати...
Розгуляв ся вітер буйний, виє—завиває,
Чорні хмари з України у степ завертає,
Закрив сонце, щоби ясне в небі не сміялось,
Щоб від бурі все до долу смутно посхилилося,
І дощі рясні упали і кріваві рани,
Щоб обмили козакові.... Ба!—Козак не встане!...
І не встане, і не гляне, закрив карі очі—
І на рівні міцні ноги ніколи не скоче...
Спить на віки і не чує, не чує—не бачить,
Як лютує буйний вітер,—тужить, в степу плаче,
Як самотная могила тихенько зітхає—
Не одну козачу долю у себе ховає....
А хто знає? Тільки вітер та степ цей широкий,
Степ козачий та ще небо безкрає, глибоке.

В і й н а.

Кров навколо!... Мертві люде!...
Жах страшний спирає груди—
Плакать, я б кричать хотів...
Та десь голос загубив....
Бачиш! Цей іще живий!
Цей—вродливий, молодий....
І в питаючих очах
Безнадійний, бачиш, жах?!...

· · · · ·
Той.. склепив в стражданні очі...
Ось розкрив.... і щось шепоче...
Тільки шептіт цей німий—
Вже не наш він, не земний...

· · · · ·
Чуєш!?!.. Стогін чийсь несесть ся?!!..
Смерть впила ся і сміється,
Бенькетує без упину,
І ковта кріваву слину,
І могили вириває—
Що дня тисячі ховає!...

· · · · ·
А за милії дві від бою
Бумажки лежать горою—
Ситі люде в карти грають
І маєтки наживають...
Упивають ся до пяна...
Під веселій дзвін стакана
Зводять з розуму дівчат,
І «pro patria» кричать....

· · · · ·
Либухори. 11 лютого 1915. р.

Перед боєм.

Мені в очі глядить вічна ніч небуття—
З її погляду серце холоне—
Чую я похоронній дзвони,
Чую плач, чую люті прокльони...
—Це набезвік прощається щастя життя.

· · · · ·

А там ранок на сході радіє,
Зорі гаснучи в небі мигтять,
Роси перли на зіллі тремтять,
Соловейкові гимни звенять
І туманами далеч сивіє.
Скоро сонечко встане з—за гаю
В морі сяйва золотім...
Та із сонцем ясним
Вдарить пострілів грім
І гарматна музика заграє...

· · · · ·

Соловейкова пісня, і кулі, і стон,
Ясне сонце і ранок весняний,
Клич побідний, кріавії рани—
Все злилося в танець якийсь пяний—
Хтось регоче упившись кріавим вином...

Завадів, 8. травня 1915. року.

Страшний сумнів.

Я сліпий!.. Маю очі й не бачу!..
Хто пригнав мене в гори страшні?
Я тремчу!! Боже!.. Розум я трачу!?
А де правди дізнатись мені?...
Я мовчу... І бою ся згадати...
— Я в бою когось вчора убив!!!
— Може брат це... ішов визволяти
Україну!.. Й життя положив!?

Тихо... Ніч вже лягла на Карпати,
А в долині річки гомонять.
Я не сплю... Я боюсь з «цим» вмирати...
І боюсь собі віри понять!...

Моя совість не спить...
Серце ние, болить,
А в душі,—наче море шумує—
Хочу правду я знать,
Бо від лютих проклять
Я землі під собою не чую!...
Тихо. Гори мовчать...
А я хочу кричать...
Я не можу!... Піду пошукаю
Там... В проваллі страшнім,
В його зорі німім,
В мертвім зорі я правди спитаю.

Я глухий?! Уха маю—не чую!?
Ось лежить він і очі склепив;
Стулив мертві уста і німую
Свою правду навік затаїв...

А навколо все спить,
Ясна нічка летить
Над Карпатами, зорями сяє...
Та смерека струнка
Край гірського струмка
Вся в задумі тужливій зітхає.

Квітень, 1915. року.

Галицькій Українці.

Сколе. З. лютого 1915. р.

О, я знаю, ти тяжко страждаєш—
Ти найбільше у жертву дала,
Може більш ти нічого не мавши
І життя може ти прокляла...
Бо зостались тобі тільки сльози
І самотня туга в ночі,
Тільки бурі, негода і грози...
І ти долю женеш кленучи.

— — — — —
А ми в вирі страшнім потопаєм,
Ми у нім поховали друзів,
І за що маєм згинутъ,—не знаєм—
А ведем за собою братів.
Мовчки ми у могилу лягаєм,
А за спиною чуємо сміх—
Хтось за нами регоче—впадає,
Що на вік нас хова молодих...
Ти ще плачеш? Ти можеш ридати?
А у нас сліз немає давно—
Ми самотні умієм страждати,
Бо ми вмерли... і нам все одно.
В душі моїй немає сліз—
Вона від болю заніміла...
О, краю рідний, що ти зніс?
—Ти став увесь сама могила...
Перед очима гори тіл
І згарищ чорні домовини—
На місці тихих рідних сіл
Сумують спалені руїни...
Скрізь потолочена стерня,
Гробами вкрите ціле поле
Навік забутих без імені,
А решту вкинуто в неволю.
Мій край заснув кошмарним сном
І в сні важкому вже не плаче...
І над зруйнованим селом
Літає ворон, сумно кряче...
Естергом—Табор, Угорщина. Вересень 1915. року.

З н е в і р а.

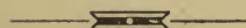
Годі! Більше сил не маю—
В боротьбі загину я!...
І в останнє це співає
Пісня пізная моя.

Вмерло все—самі могили...
Це не люде—трупи йдуть...
Простягають руки білі,
Один одного жеруть...

Навкруги німа пустиня—
Голі скелі і сніги...
Вічна ніч змінила днину—
Жити вже нема снаги...

Швидче ж вмерти, щоб не чути,
Як несеть ся стогін чийсь...
Щоб в останнє скинути пута...
Гей! Остання пісня лийсь!...

Карпати Сколе, З. лютого.

В н е в о л ї.

Я тужу самотній, надію вже трачу—
Чи скоро кінчить ся неволя моя?
Як дощ цей осінній душа моя плаче,
Як вітер в негоду у полі буя.

Заткались туманами далі осінній.
Сховали ся гори. Без краю мрячить.
Пожовклев листя трепоче в нидінні,
Зривається вітром, до долу летить...
І крутить ним вітер, жартує як хоче,
І плачеть ся сіреє небо над ним—
Так доля лиха над ними рягоче,
Знущається, крутить життям молодим.

Враз пасмо крізь сірії хмари прорвалось...
І з неба на землю впав сніп золотий!—
Це сонце осіннє в останнє сміялось...
І плакав радіючи день дощевий.

16. вересня 1915. року.

В ПОЛОНИІ.

Через пишну угорську рівнину,
Через гори Карпати старі,
Через галицьку смутну країну
Швидко-крилою пташкою лине
Моя мрія у рідні степи.

О степе широкий Вкраїни,
О, краю рідний, краю мій,
Тобі співаю на чужині,
Летить до тебе в самотині
Моїх думок тужливий рій...

Дитячі літа—спогад милий,
Пора юнацька—боротьби,
Вкраїни доля нещаслива
І пісня тиха, і журлива—
Все, все зостало ся в тобі...

А ті весняні довгі ночі,
І гай, і хатка над ставком,
І сині очі—любі очі,
І ніжний шепіт уст дівочих—
Все снилось там чарівним сном.

Ти так далеко, краю милий?!

Чи ж ще судило ся мені
Твої хатки узріти білі?

Твої пісні почуть журліві?

І снити ще рожеві сни?

Чи вже на віки одлетіла
Надія бачити тебе...

І тільки пісня вільнокрила
В останнє спокій мій збудила...

А далі й пісня не прийде?...

Згадки.

Як зтиха нічка сном повіє
Й вечірній морок прилетить—
Я сни мережаю, лелію,
Живу я згадками в ту мить.
Лечу до тебе, рідний краю,
На крилах мрій...—Зникає просторінь!
Ось гори, діл, Дністер минає...
Це вже ліси!—Моя Волинь!...
Велике місто, сяйво світла,
Ряд улиць, гомін у юрбі...
—Моє тут серце в щасті квітло,
Сміялось, плакало в журбі...
О, згадки милі! Ось хатина,
Де я любив, де я кохав,
Де очі любі, очі сині,
Дівочі—вперше цілував...
Де все забув, усе покинув,
Поетом став, красі моливсь,
Де в казці рік, як день, пролинув...
—І я в неволі пробудивсь!...
О, де Ти рідная країно?!

—В думках до Тебе лину я,
Даремне кличу сон до рана--
І в мріях гине ніч моя.

Естергом—Табор. 10. жовтня 1915. року.

Ночі весняної.

На весні у темній нічі
Хтось ввижається мені:
Чийсь я шептіт, чиєсь очі,
Поцілунок чийсь в огні...
Серце беться ся,
Мрія вється ся...
Ти?—не Ти!... неначе сон...
Чом мовчиш, не озовешся?
Чом так тихо все кругом?...

Хтось до грудей груди горне,
Хтось шукає уст моїх,
Хтось в нічній безодній чорній
В снах леліє золотих...
Серце мліє...
Де, Ти, мріє?
Ти?—не Ти!— Невже це сон?
Хто ж так тепло душу гріє?
Чом так тихо все кругом?

Мюлінг. 3. травня 1916. року.

У вечері.

Довгий вечір, здається, без краю...
Я нудьгую один в самоті
І в неволі тужливо співаю
І спокою не можу знайти.
Вітер тужить, з дощем розмовляє...
Плаче дощик, на дворі сльота—
Я даремне потіхи шукаю—
Не вернути минулі літа...
Де поткнусь усе стіни нїмії,
Грати скрізь... і не сплять вартові...
Я ховаю що дня молодії
Мої мрії, укохані сни...
Спіть рожеві! Вас вітер вколише...
Нічка темна у хмарах схова...
Спіть кохані, в душі моїй тиша—
В нїй гнівливі умерли слова.

Мюлінг. 31. жовтня 1915. року.

* * *

Мені знов снить ся сказка—мрія...

І річка рідна змежи гір,

І даль вечірняя синіє,

І повний співу темний бір.

І берег тихий коло млину,

І легкий плескіт хвиль в ночі,

І срібна пісня тихо лине,

Кудись, до щастя нас звучи...

30. травня 1915. року. Естергом—Табор.

* * *

Нива зелена, широке поле,
—Доля нещасна, зрадливая доле!
Маки червоні, червоні, як кров,
—Устонька любі, розлука, любов!
Квітки цвітуть і пишають ся сині,
—Сині волошки, як очі дівчини...
Згадок налинув сумуючих рій,
—Згадок сумуючих, казок і мрій.

26. травня 1916. року ст. ст.

* * *

Мені приснив ся рідний край,
Як степ широкий, повний волі;
І в рідній хаті тихий рай...
—А я прокинув ся в неволі
В чужині, кинутий в недолі...

Мене сьогодня не займай,
Чому сумний я, не питай,
—Мені приснив ся рідний край....

Мені приснились любі очі,
Як небо синє на весні;
І люба мова уст дівочих,
Як казка дивна у ві сні...
—А я прокинувсь о півночі...
І слухав чорну тишу ночі....

Мене сьогодня не займай,
Чому сумний я—не питай.

Раштат у Бадені. Німеччина. 20. червня 1916. року.

* * *

Небо просторе—під ним, ніби море,
Пишная нива хвилює жита.

Світе безкрайй—та долі немає,
Марне минають юнацькі літа!
Буйная ниво—вродила щаслива—
Золото стиглеє скоро зберуть.

Гей моя доле—звікуєм в неволі,
В ній і пісні мої певно умрут!

Український табор біля м. Зальцведель. Німеччина.
2. липня 1916. року.

В н о ч і.

Нічка срібна мовчить,
Місяць з неба глядить,
Зтиха зорі далекії сяють.

Серце в мріях летить,
Серце хоче любить,
Серце кличе тебе, дожидає...

Там за долом Карпат,
Де тополі шумлять,
На широких степах України—

Уста любі у млі
Щось шепочуть мені
І слова ті летять на чужину.

Я той шепіт ловлю,
З слів тих пісню мою
Про кохання, про щастя складаю—

І в ній тужу й сміюсь,
Своїй Казці молюсь,—
Для якої відстані немає.

Хай же нічка мовчить,
Місяць з неба глядить,
Зтиха зорі далекії сяють...

Серце в мріях летить,
Серце вміє любить,
Серце вірне тебе дожидає.

16. вересня 1916. року.

Журавлі.

Сьогодня з півночі ключами
Тяглись на південь журавлі,
І високо під небесами
Чуть було—кур—ли, кур—ли...
І сонечко, підбившись в гору,
Манило вільних журавлів
Туди, де тепло, де за морем
Їх ждав привіт чужих країв...

Нехай летять вони в чужину,
Тут журно—осінь йде сумна—
Їм перебути тільки зиму,
А там, як знов прийде весна,
Вони розгорнуть дужі крила,
Зберуть ся в довгій ключі
І в край полинуть рідний, милив
Й ми знов почуєм їх—«кур—ли»...

І що разу, коли вертають
До нас весною журавлі,
Я що разу чомусь згадаю
Тих, що зостались в чужині...
— Яка це мука бачить збори
І щастя радісних друзів,
Слідити лет їх у просторі
До моря дальніх берегів,
Летіти думкою за ними
В далекий, любий, рідний край,
А самому в чужій, чужині
У слід шептати їм—«прощай!»....:
Зостатись хворим, одиноким,
Без сил, без ради, без друзів,
Самому в світі цім широкім,
Серед покинутих могил!...

— Так ми колись розгорнем крила

І полетим у рідний край,
Та тут зостануть ся могили
І в слід хтось слатиме «прощай».

Табор Українців б. м. Зальцведель. 20. вересня 1916. року.

Digitized by srujanika@gmail.com

З м і с т.

	Стор.
1. Мої вірші	3.
2. В Карпатах	4.
3. Потік	5.—6.
4. Думи вояцькі—думи козацькі.	7.—8.—9.
5. На Бердо	10.
6. На горі 1058 метрів	11.
7. Козацька доля	12.
8. Війна	13.
9. Перед боєм	14.
10. Страшний сумнів.	15.
11. Галицькій Українці	16.
12. Зневіра	17.
13. В неволії	18.
14. В полоні	19.
15. Згадки	20.
16. Ночі весняної	21.
17. У вечері	22.
18. Мені знов снить ся	23.
19. Нива зелена	24.
20. Мені приснить ся	25.
21. Небо просторе	26.
22. В ночі	27.
23. Журавлі	28.—29.

 Ціна 30 фен.

